

איש חי
רב פעלים
רודף צדקה וחסד
ר'
משה שניצר
ז"ל
ב"ר מנחם מנדל ז"ל
תנצב"ה

מאורות הדף היומי

עלון שבועי ללומדי "הדף היומי"

בית המדרש דחסידי סוכטשוב בני-ברוק
כולל דחסידי סוכטשוב
כולל "סנה משה"
ע"ש הר"ח ר' משה יצחק זיסר ז"ל
בית מדרש
למגידי שיעור "דף היומי"
חתימת סופר 3 ת.ד. 471 ב"ב טל. 03-5775333

האשה
החשובה ורודפת
צדקה וחסד
מרת
ורדה שניצר
ע"ה
ב"ר מאיר ז"ל
תנצב"ה

יו"ל ע"י ביהמ"ד למגידי שיעור "דף היומי" בראשות הגר"ד קובלסקי שליט"א • לע"נ הר"ד מרדכי קלמן (מוטי) זיסר ב"ר משה יצחק ז"ל

גליון מס' 1032

מסכת חולין צ"ו - ק"ב ♦ טבול יום ב', ב' - ב', ו'

בס"ד, כ"ו אדר א' תשע"ט

השבוע בגליון

- ♦ מדוע רבי שמואל סלנט זצ"ל הורה לשנות ממנהגי הניקור
- ♦ המנעות מאכילת החלק האחורי של הבהמה
- ♦ כשהעריבם פקפקו ביהדותם של האשכנזים...
- ♦ תשרי בלי יום כיפור!
- ♦ יש למסור את הנפש על גזירת שמד

- ♦ לצאת ידי חובה למהדרין באתרוג פסול
- ♦ חוטי ציצית כשרים ופסולים שהתערבו
- ♦ מצה שלא "לשמה" שהתערבה בחבילת מצות מהודרות
- ♦ ביטול ברוב מקנה הגדרה חדשה למיעוט?
- ♦ טעמו של גיד הנשה

♦ הבשר הכשר - טרף - כשר - טרף

דבר העורך

זכרונות

בחורי החמד שבים מן הישיבות לאחר חצי שנה רצופה של לימוד התורה הקדושה, כדי לקיים את העולם. לכבודם נפרסם מכתב מרתק שקיבלנו לפני שנים אחדות מקורא נאמן, יהודי מבוגר הפורס בשורות קצרות, בשפה עשירה ובתיאור עסיסי, את חייו של בן ישיבה באותם הימים, ואת פעלו הבלתי נדלה של הגה"ק רבי מאיר שפירא זצ"ל למען עמלי התורה.

שלום רב!

הנני מתכבד לשלוח סיפור על חיי בחור ישיבה בפולין דאז.
בעת שקראתי את הסיפור המרגש "בחזקת אריה", על תקופת לימודו של הגאון רבי אריה לוי זצ"ל בישיבת וואלאז'ין, עלו בזכרוני מסכת חיי בחורי ישיבה בפולין לפני החורבן הגדול ובתוכם אני.
למדיתי בישיבת "מתיבתא" בוורשא, בה לא היתה פנימיה. את ארוחות הצהרים בימים ראשון עד חמישי בשבוע היתה הנהלת הישיבה דואגת להעמיד לרשותנו, אך לשאר הארוחות - הבוקר והערב, יום שישי ולסעודות השבת היינו צריכים לדאוג בעצמנו.

דף צח/ב ברובא בטיל

לצאת ידי חובה למהדרין באתרוג פסול

סוגיות רבות בש"ס עוסקות בהלכות תערובת של איסור והיתר, כמו גם סוגייתנו. הלכות אלו עוסקות בחפצים ומאכלים שהתערבו, וכגון, תערובת שנוצרה ממאכל איסור וממאכל היתר, הרי המיעוט בטל ברוב. אם מאכל ההיתר הוא הרוב, בטל מיעוט האיסור, והתערובת כולה מותרת (עיין "שולחן ערוך" יו"ד סימן ק"ט סעיף א'). מספר שאלות מרתקות שהוצגו בפני גדולי הדורות, יסייעו בידינו לחדד את הגדרת הכלל "ביטול ברוב".

חוטי ציצית כשרים ופסולים שהתערבו: בעל ה"עונג יום טוב" (סימן ד') נשאל, כיצד יש לנהוג בערימת חוטי ציצית, זהים לחלוטין זה לזה, אשר רובם נטו "לשמה" כדת וכדין, לשם מצוות ציצית, (ראה "שולחן ערוך" או"ח סימן י"א סעיף א'), ומיעוטם פסולים לשימוש מאחר שנעשו שלא כדין. האם גם במקרה זה נאמר, כי התערובת כולה מותרת לשימוש, מאחר שחוטי הציצית הפסולים בטלים ברוב החוטים הכשרים.

מצה שלא "לשמה" שהתערבה בחבילת מצות מהודרות: אל רבינו הגאון רבי נפתלי צבי מואלאז'ין זצ"ל (שו"ת "משיב דבר" או"ח סימן ל"ד) הורצה שאלה חמורה, כיצד יש להתייחס לערימת מצות שנאפו "לשמה", ובתום העבודה המאומצת התברר, כי בטעות השתרבבה לערימת המצות המהודרות מצה אחת שנאפתה שלא לשמה. הניתן לקבוע, כי המצה הסוררת בטלה ברוב המצות וכולן ראויות לקיים בהן את מצוות אכילת מצה בליל הסדר?

אתרוג פסול שהתערב בערימת אתרוגים מהודרים: ואילו הגרשי"ז זצ"ל, רבה של קזימירוב (הובא ב"שערי יושר" שער ג' פרק ט"ו), הוטרד בגין עשרות אתרוגים יקרים שכשרותם הוטלה בספק. מעשה שהיה כך היה. פיטם של אתרוג מהודר ויפה, נשר ממנו לפתע פתאום, ולפיכך הוא נפסל. לאחר מכן התגלגל האתרוג לקופסת אתרוגים שמעולם לא היו בעלי פיטם, ולפיכך חסרונו אינו פוסל אותם לקיום המצווה. האם ניתן להשתמש באתרוגים אלו אם לאו?

ביטול ברוב מקנה הגדרה חדשה למיעוט? שלשה מקרים אלו, המייצגים שלל שאלות דומות בספרי ההלכה, דורשים מאיתנו לחדור לשורש הכלל "ביטול ברוב". הספק העומד בפנינו הוא, אם "ביטול ברוב" מסוגל לייצר דינים חדשים, או שמא בכוחו לסלק דינים ישנים בלבד. כלומר, עד כמה ידענו, כי מאכל אסור שנפל לתוך מאכל היתר והתערב בו, מאבד את איסורו - אם הוא מיעוט -

זעילוי נשמת

מרת **שפרה בן דוד** ע"ה
בת הרב משה ורבקה כהן מלהיוף ז"ל
נלב"ע ליל ש"ק כ"ה באדר א' תשנ"ה

תנצב"ה

הנוצחה ע"י המשפחה שיחיו

זעילוי נשמת

הר"ר **נפתלי הרץ נס** ז"ל
ב"ר יצחק אייזיק ז"ל
נלב"ע כ"ח אדר תשס"ג

תנצב"ה

הנוצחה ע"י המשפחה שיחיו

זעילוי נשמת

מרת **הצילה (הלה) כפתורי** ע"ה
ב"ר ישעיהו יודנהרץ ז"ל
נלב"ע כ"ח באדר תשנ"ט

תנצב"ה

הנוצחה ע"י המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת

גב' **דבורה זליכוב** ע"ה ב"ר מרדכי ראובן הלוי פסל ז"ל
נלב"ע ר"ח אדר ב' תשס"ה **תנצב"ה**

הנוצחה ע"י ידידינו הר"ר **שמחה רשף** ומשפחתו שיחיו, משפחות **זליכוב** שיחיו

נר ה'
נשמת
אדם

מדין "ביטול ברוב", ולאחר שנסתלק איסורו, הוא מותר באכילה. יש, איפוא, לשים לב! לא הטלנו דין "היתר" על המאכל האסור, כי אם סילקנו ממנו את האיסור בלבד, וממילא הוסרה המניעה לאוכלו. אולם, בשלש המקרים שהוצגו לעיל, אנו מבקשים להטיל דין חדש על המיעוט האסור. ברצוננו להתייחס אל האתרוג הפסול כאל אתרוג כשר, אנו מנסים להעניק דין לשמה למצה שלא נאפתה לשמה, ועז חפצנו להקנות לחוטי הציצית הפסולים, דיני כשרות שמעולם לא היו להם. בשאלה זו נחלקו הפוסקים. בעל ה"עונג יום טוב" קבע, כי אכן, "ביטול ברוב" שולל דינים ישנים, אך אין בכוחו להטיל דינים חדשים, לעומתו, הנצי"ב פסק - "אחרי רבים להטות" - בכל מקרה, גם לייצר דינים חדשים! [ועיין ב"שערי יושר" שהרחיב בעניין זה].

דף צ"ט/ב והלכתא אין בגידין בנותן טעם טעמו של גיד הנשה

"והלכתא אין בגידין בנותן טעם". מסקנה זו חותמת דיון ארוך בגמרא אם גיד הנשה נושא בקרבו טעם, אם לאו [ראה ב"מאורות הדף היומי" קידושין דף 10/ב, מאמר "מחלוקת במציאות, הכיצד?"]. כלומר, בשונה ממאכלים אסורים שהתבשלו עם מאכלים אחרים, גיד הנשה אינו אוסר את המאכלים שבהם התבשל, משום שהוא נטול טעם וממילא, טעמו לא התערב במאכל.

הנקודה הראשונה שעליה עומדים לומדי הגמרא היא, הלא למדנו (פסחים כד/ב), כי אין לוקים על אכילת דבר שאין דרך לאוכלו, וכגון, האוכל חֶלֶב חי שאינו מבושל, פטור ממלקות. מעתה, מאחר שגיד הנשה נטול טעם, אין דרך לאוכלו, ומדוע האוכלו לוקה (עיין רמב"ם הל' מאכלות אסורות פ"ח הל' ב). ובכן, אכן, איסור גיד הנשה הוא חידוש מיוחד שבתורה, והוא איסור אכילה יוצא מן הכלל, כלשון הגמרא (לעיל צ"ב) "עץ הוא והתורה חייבה עליו" [ועיין ב"פרי מגדים" פתיחה כוללת להל' פסח ח"ב פ"ב סימן ב', שאם אכל שלא כדרך, פטור].

ומכאן, להלכה שכתב הרמב"ם, והעסיקה רבים מרבתינו האחרונים. הרמב"ם (הל' מאכלות אסורות פ"ח הל' ו) פסק, כי האוכל גיד הנשה של נבילה "חייב שתיים", שהרי עבר בבת אחת על שני איסורים, גיד הנשה ונבילה. התמיהה המתבקשת היא, מדוע האוכל גיד הנשה של נבילה עובר גם על איסור נבילה. הלא ברור לכל, כי אם גיד הנשה לא היה אסור באכילה, אדם זה לא היה מתחייב במאומה, גם לא על אכילת נבילה, משום שאין דרך לאכול את גיד הנשה. יש, איפוא, להבין, כיצד איסור גיד הנשה גורר בעקבותיו את איסור נבילה. אחרונים רבים מתרצים (עיין "אור שמח" שם, "כרתי ופלת" סימן ס"ה ס"ק ב'), שמאחר שהתורה מתייחסת לאכילתו בכך שהיא מענישה אותו על אכילת גיד הנשה, הרי שאכילה זו נחשבת כאכילה למרות מוזרותה, ומשכך, הוא עובר על איסור נבילה.

בעל "מנחת חינוך" (מצווה רפ"א אות ז) מיישב שאלה זו באופן הבא. כאשר יהודי אוכל דבר מה שאין רגילות לאוכלו, איננו טוענים כי בעצם אכילתו הוא הראה שמבחינתו הוא מבצע פעולת אכילה לכל דבר ועניין, זאת, משום ש"אחזוקי איניש ברשעא לא מחזקינן", היינו: אין לקבוע על אדם שהוא רשע, כל עוד איננו יודעים שאכן כך הוא הדבר. לפיכך, בשעה שאנו רואים יהודי אוכל חֶלֶב חי, אנו תולים כי הוא אינו מחשיב את החֶלֶב, מאחר שאם היה מחשיבו בוודאי לא היה אוכלו כדי לא לעבור על איסור, ואדרבה, הוא אוכל אותו, משום שאינו נחשב בעיניו...

פלפול זה אינו קיים באדם האוכל גיד הנשה, שהרי עינינו תחזנה בו באוכלו גיד הנשה האסור מן התורה בכל מקרה, גם אם אין מחשיבים את אכילתו. משכך, באכילתו זו הוא מחשיב את המאכל ומתייחס אליו כאל דבר אכיל, ובכך הוא הכשיר במו ידיו את הקרקע לאיסור נבילה [עיין שם שמבסס את הדברים ע"פ הרמב"ם בהל' שבועות פ"ה הל' ה; כפי הלח"מ]. ה"מנחת חינוך" מסיים, כי הוא אמר חידוש זה בצעירותו לפני גדולי ישראל שקילסוהו על דבריו [ועיין שם בהגהות על מנח"ח, במה שנחלקו האחרונים על דבריו].

דף ק/א חתיכה של נבלה

הבשר הכשר - טרף - כשר - טרף

זו תקופה לא קצרה שאנו עוסקים בהלכות בשר בחלב, מליחה, נבילות וטריפות, ביטול בשישים ועוד. דומה, כי אין כמעשה הבא כדי לחזור בקצרה על מספר הלכות חשובות, ובד בבד להתענג על חריפותו המופלגת של הגאון רבי חיים סולובייצ'יק מברסק זצ"ל.

יש אומרים, כי המעשה הזה אירע בעת שבישלו בשר לחתונת אחד מצאצאיו, ויש המספרים מעשה זה כשהם מקדימים לכך שרב מטעם פגש ברבי חיים ושאלו, "איני מבין מדוע יש לעיין כה רבות לפני מענה לשאלות הלכתיות, על הן יש לענות בהן ועל לאו, יש לענות בלאו". חייך רבי חיים והשיב לו, אם כך, הבה נראה כיצד היית פוסק במקרה הבא:

כבוד הרב. חתיכת בשר נבלה נפלה לתוך קדרת בשר מבעבעת. מיד כאשר הדבר התגלה, המשרתת המבועתת שלפה בחופזה את חתיכת בשר הנבלה והשליכתה לאשפה, וכעת לא ניתן לדעת מה גודלה של החתיכה, האם היא היתה קטנה דיה כדי להתבטל בשישים בקדרת הבשר הכשר. מה דינו של הבשר? **לכאורה יש להתיר את קדירת הבשר.** אחת מסוגי התערובות מכונה "מין במינו", היינו: התערובת מורכבת מחתיכת איסור וחתיכת היתר שתיהן ממין אחד, וכגון במקרה שלפנינו, שהבשר הכשר והבשר הטרף התערבו. תערובת מעין זו בטלה ברוב רגיל ואין צורך בביטול בשישים. לפיכך, מאחר

זוכר אני את השבת הראשונה בישיבה. בליל שבת קודש התפללתי ב"שטיבל" המפורסם דאז של חסידי גור בוורשא, ברחוב נלבקי 19. בגמר התפילה נעמדו בחורי הישיבה ליד דלת היציאה של ה"שטיבל", כדי שיזמינו אותם לסעודת שבת. עד היום אני חש ומרגיש את הבושה וההשפלה שחלפו בי באותו מעמד. **יש** לציין, שהחסידיים התמימים שהזמינו את בחורי הישיבה לסעודות שבת, עשו חסד רב עם, והתכוונו להיטיב. ואכן, היהודי הטוב שהזמין אותי להתלוות אליו אמר לי בדרכו לביתו, שהוא מזמין אותי להתארח בביתו בכל שבת וחג, ובכך הוא חסך ממני אי-נעימות רבה הכרוכה בעמידה ליד הדלת מידי שבת בשבתו.

יהודי ורשא, שברובם היו מעוטי יכולת ועמלו קשה במסחר או במלאכה, באווירה בלתי אוהדת של האוכלוסייה הפולנית, עשו מעשי חסד וצדקה רבים.

זכורות לטוב המשפחות שביתן היה פתוח לרווחה כל השבת, ואיפשרו לבחורי ישיבה לשנות כוס תה חם. במיוחד, אני זוכר משפחה, אשר בחדר הכניסה לדירתה עמד דוד גדול עם מים חמים ולידו צלחת עם חתיכות סוכר. הדלת היתה פתוחה ובחורי ישיבה הרוו את צמאונם.

זכורה לטוב עקרת הבית. היא ידעה כנראה שב"מתכתא" אין הבחורים מקבלים אוכל ביום שישי, והחייטה את נפשי בהזמינה אותי לביתה לאכול מרק חם בכל יום שישי.

באשר לסידורי לינה, בנוסף לשינה על ספסלי הישיבה ובתי הכנסת, היה בוורשא סידור של לינה בחנויות כשומרי לילה.

הייתי בין ה"מאושרים" שזכו להשיג חנות להיות שומר לילה, וכך גם היה לי מקום ללון, וגם זכיתי לשכר זעום שאיפשר לי לקנות דברי אוכל לארוחות בוקר וערב. אולם, אליה וקוץ בה. נאלצתי להיות כלוא בחנות הבגדים והפרוות, משעת סגירת החנות בשעה שבע בערב עד למחרת בשעה שמונה בבוקר, מבלי יכולת לצאת החוצה. בעלי החנויות היו נועלים את הדלת מבחוץ! אולם, הגרוע מכל היה הפחד מפני הגנבים. רגש החרדה טיפס וזחל בכל עצמותי למשמע כל רחש קל. נער צעיר כמוני נאלץ להתמודד עם פחדים מגנבים ערמומיים ומשוודדים אכזריים.

לא אחת, באמצע הלילה, בעל החנות עצמו בא ודפק על הדלת בחוזקה, כדי לבדוק אם אני עומד על משמרתי ומשמיע קולות להברחת הגנבים...

אני זוכר, את שקרה פעם אחת בליל שבת. חיקיתי ליד החנות כדי שבעלי יבוא ויכניס אותי לתוכה, אך הוא בושש לבוא. לבניין הישיבה כבר לא יכולתי להיכנס, כי בגלל השעה המאוחרת ננעלו השערים ובשל

השבת נמנעת מלצלצל בפעמון ולהעיר את השומר. כל אותו לילה סובבתי ברחובות וורשא!

בקשר לכך אני רוצה להזכיר את הגאון רבי מאיר שפירא זצ"ל. בנוסף לכל פועלו למען היהדות בימי חייו הקצרים, הוא מסר את נפשו לבניית "ישיבת חכמי לובלין". הוא ראה את מצוקת בחורי הישיבות, את הביזיון של אכילת "טעג" - ימים - ואת השינה על ספסלי עץ בישיבות או בחנויות. הוא לא נח ולא שקט, ונסע בכל רחבי העולם לקבץ כספים, עד שזכה לחנוך את בניין "ישיבת חכמי לובלין", בה היתה פנימייה שסיפקה את כל צרכיהם הגשמיים של בחורי הישיבה.

כמובן, איני יכול שלא להיזכר בהתרגשות הרבה שחלפה בקרב הציבור הדתי, שקיבל בהתלהבות עצומה את רעיון לימוד "הדף היומי". בכל הערים והעיירות בפולין למדו את הדף היומי, וזכורות לי היטב סעודות המצווה שנערכו בכל סיום מסכת, ובפרט בסיומו של כל הש"ס בפעם הראשונה.

גדול היה האיש. יהי זכרו ברוך.
מיכאל ק.

המעוניין לזכות את הרבים בסיפור מעניין, או בעובדה מרתקת שניתן ללמוד מהם מוסר השכל, מוזמן לפנות למערכת מאורות הדף היומי, ואנו נפרסם זאת בע"ה בטור זה. כתובתנו: ת.ד. 471 בני ברק.
פסק: 03-570-67-93 דוא"ל: mendelson@meorot.co.il

בברכת התורה, העורך

חוויה רוחנית מרגשת

ספרון חודשי ללימוד יומי קצר בכל יום משנה אחת הלכה אחת וקטע מהגמרא

לחודש התנסות חינם! חייג עכשיו: 3029*
או שלח מייל לדוא"ל: veten@meorot.co.il

שברור כי חתיכת הנבלה קטנה מתכולת סיר הבשר, הרי היא בטלה בה ברוב. אמנם, חכמים תקנו, כי גם ב"מין במינו" נדרש ביטול בשישים, אך במקרה שלפנינו, שאין ידוע אם חתיכת הנבלה בטלה בשישים אם לאו, הרי זה ספק דרבנן, וספק דרבנן לקולא ("שולחן ערוך" יו"ד סימן צ"ח סעיף ב'). הרב מטעם נשם לרווחה, כן, אכן, הבשר כשר.

לא ולא, הגיב רבי חיים - הבשר אסור באכילה. שהרי הדם שבבשר הנבלה לא נשאב ממנו משום שבשר הנבלה לא נמלח, כמובן. מעתה, לפנינו תערובת של מין בשאינו מינו: הדם של בשר הנבלה, בבשר הכשר, וכל עוד אין וודאות כי תכולת הסיר עולה פי שישים על כמות הדם שבבשר הנבלה, אסור לאכול את הבשר, שהרי בספק מן התורה אין להקל ("שולחן ערוך" שם).
נכון, כן, נכון, הנהן הרב מטעם בראשו, טרף. צודק.

צודק? שאל רבי חיים, כלל לא בטוח, יתכן שהבשר דווקא כשר. שהנה, דם שבושל אסור מדרבנן בלבד. שוב נמצאנו עומדים בפני ספק אם האיסור דרבנן בטל בשישים אם לאו, וספק מדרבנן לקולא. **אבל לא, לא, לבסוף הבשר טרף,** הוסיף רבי חיים לתדהמת 'הרב'.

אמנם, דם שבושל פורח הימנו איסור התורה ונותר בו איסור דרבנן בלבד. אך כל האמור הוא לגבי דם בהמה שחווה, אשר דמה אסור באיסור "דם", ואם הדם בושל, איסור התורה שהיה עליו, בטל. ברם, לפנינו דם של "נבלה". הוי אומר, אין צורך להתייחס לאיסור אכילת 'דם', די בכך שהוא מהווה חלק מבהמה שאסורה באכילה, ובישולו אינו מועיל כדי להפקיע ממנו את איסור "נבלה", ומשכך איסור אכילתו נותר מן התורה, ועד שלא נדע בוודאות כי יש בבשר הכשר פי שישים ממנו, לא ניתן לאוכלו... יש המוסיפים על צדדים אלו, עוד שני צדדים, אחד להיתר ואחד לאיסור. כך או כך, אין כל ספק, כי מאותו יום ואילך, לא שאל איש את רבי חיים, הלמאי יש לעיין לפני שעונים תשובות בהלכה... [עיין כתבי "קהילות יעקב" החדשים קדשים סימן ג', שהביא שמועה זו בשם הגר"ח זצ"ל, ועיין שם שהאריך בדן דם נבלה, אם אכן יש בו גם איסור נבלה. ועיין ב"זכר יצחק" סימן ס"ז מש"כ באיסור דם טריפה].

דף קא/א על כן לא יאכלו בני ישראל את גיד הנשה

מדוע רבי שמואל סלנט זצ"ל הורה לשנות ממנהגי הניקור

בין בעלי התפקידים הנכבדים הדואגים לכך שהבשר הנכנס לפינו יהא כשר, תופס ה'מנקר' מקום של כבוד. תפקידו הוא לנקר מבשר הבהמה את החלקים האסורים באכילה, הלא הם, גיד הנשה, החלב, וכמו כן, לנקר את גידי הדם, שאילולי כן, אין די במליחת הבשר כדי להוציא את הדם. את פעולות הניקור לא ניתן להסביר ולפרט על ידי המחשה בלבד, כפי שכתב הרמ"א (יו"ד סימן ס"ד סעיף ז'): "וסדר ניקור אלו החלבים צריך ראייה מן הבקי בניקור, ואי אפשר לבאר היטב בספר". לפיכך, נסקור במאמר שלפנינו, מספר היבטים היסטוריים-הלכתיים, בהלכות ניקור.

המנעות מאכילת החלק האחורי של הבהמה: במשך דורות רבים נמנעו בקהילות ישראל רבות, מניקור חלקה האחורי של הבהמה. הם אכלו את החלק הקדמי בלבד, ואילו את החלק האחורי, הדורש ניקור רב, היו מוכרים לנוכרים. מנהג זה רווח ברוב קהילות אירופה, מלבד באיזורים בודדים בהם היה ריכוז גדול של יהודים והדרישה לבשר היתה רבה. הערים העיקריות שבהן בוצע ניקור בכל חלקי הבהמה, הן וורשה, וילנא, ביאליסטוק, קובנה וקראקא ("מזון כשר מן החי" ח"ה פ"א), ואכן, תלמידי החכמים שבערים אלו, חיברו ספרים להסבר פעולות הניקור.

גם בעיר הקודש ירושלים, נהגו הספרדים שהתיישבו בה לפני כחמש מאות שנה, לאכול את החלק הקדמי בלבד. בהיותם מוקפים במוסלמים, היתה משימתם קלה מזו של אחיהם שהתגוררו בקרב הנוצרים, משום שמסורת ביד המוסלמים, שיש לאכול בשר שנשחט על ידי בן אברהם בלבד, והיו תושבי הארץ, ערבים כיהודים, אוכלים בימים ההם בשר צאן שנשחט בידי שוחטים יהודים.

כשהערבים פקפקו ביהדותם של האשכנזים... עם עליית האשכנזים לירושלים, הם ביקשו לחקות את מנהג הספרדים ולמכור גם כן את החלק האחורי למוסלמים, אך הם נתקלו בבעיה, כאשר היה מי שהצליח לשכנע את המוסלמים כי האשכנזים אינם... בני אברהם... מאוחר יותר, בשנת תרל"ד, הערבים 'הכירו' ביהדותם של האשכנזים והם הסכימו לקנות בשר משחיתתם.

קיימים מספר שינויים בולטים בין מנהגי הניקור לפי עדות המזרח, לבין מנהגי הניקור לפי עדות אשכנז. וכגון, מנהג בני עדות אשכנז לעקור את הורידים הגדולים של הבהמה ולהוציאם לחלוטין, אך המנקרים הספרדים מסתפקים בחיתוך הוריד לאורכו, כדי שהדם האצור בתוכו ייצא, אך אינם עוקרים את הוריד ממקומו.

באותן שנים, הורה רבה של ירושלים, הגאון רבי שמואל סלנט זצ"ל, למנקרים האשכנזים, שיקלו וינקרו כמנהג הספרדים! כיון שהוא מיאן לשנות ממנהגי בעל ה"פרי חדש" אשר כיהן כרב בירושלים ("תורת הניקור הירושלמי"), וגם המנקרים האשכנזים חתכו את ורידי הדם בלבד, ולא עקרום ממקומם. לימים, החלו האשכנזים בירושלים לשחוט גם בהמות גסות, והם גילו כי הערבים אינם מבכרים אכילת בשר בקר על פני בשר הצאן הערב לחיכם ("מזון כשר מן החי" שם פ"ה הערה 11). שוב לא היה מי שיכוש את החלק האחורי, ואי לכך, התחילו האשכנזים לנקר גם את החלק האחורי ולאכול.

הדף היומי

חולין צ"ו-ק"ב

כ"ו אדר א' - ב' אדר ב'

פנינים

דף צ/א האוכל מגיד הנשה

גיד הנשה ותשעה באב

סיפר הגר"ח קנייבסקי שליט"א: בספרים הקדושים נאמר שהאוכל מגיד הנשה, כאוכל בתשעה באב. שאלתי את אבי, בעל ה"קהילות יעקב", לפשר הדברים, והוא השיבני: ישנם שס"ה מצוות לא תעשה כמנין שס"ה ימות החמה. כל לאו מכוון כנגד יום מסיים. איסור גיד הנשה מכוון נגד תשעה באב, ולפיכך נמשלו זה בזה... ("פניני רבינו הקהילות יעקב", צ"ב).

לעילוי נשמת

הר"ר ישראל סימינובסקי ז"ל

ב"ר שניאור זלמן ז"ל

נלב"ע כ"ז באדר א' תשנ"ה

תנצב"ה

הונצח ע"י המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת

מרת חיה ינטה ברכה אשכנזי ע"ה

ב"ר זלמן הענך ז"ל נלב"ע כ"ח באדר ב' תשע"א

תנצב"ה

הונצחה ע"י בנה ידידנו ער"ד צבי אשכנזי ומשפ' שיחיו

לעילוי נשמת

הר"ר ירחמיאל אשר זיטמן ז"ל

ב"ר מרדכי צבי ז"ל נלב"ע כ"ז באדר תשע"ב

תנצב"ה

הונצח ע"י המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת

מרת שארה מרים צורף ע"ה

בת יפה אלה ואפרים יחיאל ה"ו יבדלחט"א

נלב"ע כ"ז אדר א' תשע"ו

תנצב"ה

לעילוי נשמת

הר"ר יוסף נתן נטע הפטקה ז"ל

ב"ר ישראל צבי ז"ל נלב"ע כ"ט אדר תשע"ב

ומרת דבורה רחל הפטקה ע"ה

בת הרב דוד יהודה בנט זצ"ל נלב"ע ו' אייר תשס"א

תנצב"ה

הונצחו ע"י המשפחה שיחיו

בעקבות כך נוצר מצב מרתק ביותר. את החלק הקדמי של הבהמה, ניקרו לפי מנהגי הספרדים שנהגו בירושלים, ואילו את החלק האחורי ניקרו לפי מנהגי האשכנזים, שהרי מעולם לא ניקרו בירושלים את החלק האחורי, ולפיכך, לא היה בכך משום שינוי מן המנהג הקודם... ("תורת הניקור הירושלמי"). ברבות הזמן, החלו אשכנזים רבים לרכוש את החלק האחורי בלבד, בניגוד למנהג הוותיק בישראל, משום שהם ביקשו לאכול בשר שנוקר לפי מנהגי האשכנזים.

עד היום הזה, המנקרים האשכנזים בארץ ישראל נוהגים לנקר את החלק הקדמי כמנהג הספרדים, אך המנקרים האשכנזים בארצות הגולה, אינם נוהגים כן. לפני עשרים שנה, התעורר פולמוס נרחב בנושא, ו"התאחדות הרבנים דארצות הברית וקנדה", פרסמה בעקבות כך את "סדר הניקור שיונהג בעזה"ית בכל המקולין הסרים למשמעתנו", והם מציינים, כי "אינה ה' לידינו מנקר ספרדי מעיר קזבלנקה אשר במדינת מרוקו, וגם הוא עשה כמנהג ירושלים ואמר שלמד כן אצל אביו, הרי ידים מוכיחות דהוא ממנהג ספרד". כלומר, מנקרי חו"ל הצדיקו את העובדה שאינם נוהגים כמנקרי ארץ ישראל האשכנזים, הנוהים אחר מנהגי הספרדים.

דף קא/ב אלא אמר רבא שמדא הוה

תשרי בלי יום כיפור!

בגמרתנו מסופר, שפעם אירע שיום כיפור חל בשבת, ובכל זאת, מי אשר עבר עבירה באותו יום כיפור, נענש רק על חילול השבת ולא על חילול יום הכיפורים. הרמז היחיד לפתרון התעלומה הלזו, נמצא בדמות המילה "שמדא" שהוסיף רבא לביאור העניין. לדעת רש"י (ד"ה "ושלחו מתם"), באותה שנה המלכות גזרה על ישראל לכל יקימו את יום הכיפורים, ובשבת הסמוכה ליום הכיפורים הם קיימו מעין "זכר" ליום הכיפורים "כדי שלא תשתכח תורת יום הכיפורים". לפיכך, מי שחטא באותו יום, נענש על חילול שבת בלבד, שהרי באמת לא היה זה יום הכיפורים.

יש למסור את הנפש על גזירת שמד: בגישה זו נוקטים ראשונים רבים, אך הריטב"א תמה, היאך יתכן שהיהודים צייתו למלכות ולא שמרו את היום הקדוש, הרי גזירה שכזו היא גזירת שמד, שמצווה למסור את הנפש ולא לקיימה. לפיכך הוא מפרש, כי האמוראים בגמרתנו מעידים על מאורע הסטורי מרתק ביותר. לדבריו, באותה שנה המלכות גזרה לכל יקדשו את החודש. ומאחר שלא קידשו את החודש, יום כיפור לא חל, וזו הסיבה שבאותה שנה מי שעשה מלאכה ב' תשרי, לא חילל את יום הכיפורים!

חודש נטול קדושה: הגאון רבי ברוך דב פוברסקי שליט"א ("בד קודש" ח"ג סימן א) מבאר, כי אין כוונת הריטב"א שבאותה שנה **חודש תשרי** לא חל. החודשים מתחלפים מאליהם כאשר מלאה סאתם, במלאת שלושים יום, בין אם קידשום ובין אם לאו. כוונת הריטב"א, איפוא, כי לקידוש החודש שתי מטרות. האחת, לקבוע אם החודש יהא בן עשרים ותשעה ימים או בן שלושים ימים, והשניה, לקדש את החודש, להחיל עליו קדושה אשר מכחה מתקדשים המועדים החלים באותו חודש. מעתה, כאשר לא קידשו את החודש, נתבטלה קדושת החגים, והיה זה חודש נטול קדושה וחסר מועדים [ועיין שם מה שביאר לפי"ד התנאים בראש השנה כד/א, ומתי נאמר "קידושוהו שמים", ועיין "כלי חמדה" פ"ר בא שצויין בהג' על הריטב"א].

גם ר' יעקב עו"ד
מבית שמש לא מוכן
לותר על זה.

2 משניות ביום וכל היום
נראה אחרת.

כולם מצטרפים
מה איתך?

לקבלת ספרון חודשי ראשון חינם
מתקשרים ומאירים את הנשמה! *3764

"באוטובוס, בדרך לעבודה, תענוג!"

לעילוי נשמת

מרת גליקעל קליין ע"ה ב"ר יהושע הלוי וייס ז"ל

נלב"ע כ"ו באדר תשע"ב **תנצב"ה**

הונצחה ע"י בנה יוסף (רמי) קליין ומשפ' בני ברק

נר ה' נשמת אדם